

IN MEMORIAM
СОФИЈА А. СТОЈАНОВИЋ
(1898 – 1968)

Као да је у Универзитетској библиотеци у Београду било мало да у току 1968. године изгуби само два еминентна члана свога колегијума и то, у фебруару, Александра Поповића, библиотекара у пензији, а у марту Веру Југовић, активног вишег библиотекара, па је, ето, морала за релативно кратко време, већ у месецу августу, да изгуби још једног дугогодишњег члана, Софију Стојановић, библиотекара у пензији.

Софија Стојановић је, као ретко ко, са минималним изузетком, цело своје службовање провела у библиотекарској струци и то, прво, као библиотекар Народне библиотеке у Београду, а од почетка другог светског рата па до пензионисања 1953. године као библиотекар Универзитетске библиотеке.

Иако је рођена 28. маја 1898. године, у срцу Шумадије у Смедеревској Паланци и тамо угледала прво сунце, она је од најранијег детињства живела у Београду где је на Западном Врачару завршила и основну школу као одлична ученица. Средњу школу похађала је у Првој женској гимназији и због прекида у време балканског и првог светског рата завршила је исту и положила виши течајни испит тек 1918. године.

По свршетку првог светског рата уписала се на Филозофски факултет Београдског универзитета где је студирала дванаесту групу (француски језик и књижевност, упоредну књижевност са теоријом књижевности и класичну књижевност) и у исто време радила као писар у Министарству просвете до 1924. године, када је напустила службу ради интензивнијег прилажења студијама.

*Напоредо са студијама, школске 1925 – 1926. године, похађала је шестомесечни курс француског језика и књижевности у Дижону, у Француској, и исти завршила оценом *mention très bien*. Ускоро по повратку из Француске дипломирала је 1926. године на Филозофском факултету у Београду.*

По завршеним студијама на Београдском универзитету постављена је исте 1926. године за суплента Четврте мушке гимназије у Београду где је предавала француски језик све до 1931. године.

Као суплент Четврте мушке гимназије Софија Стојановић је школске 1927 – 1928. године, у својству кандидата Удружења наставника средњих школа, похађала предавања француског језика и књижевности на Сорбони и за то време обрадила у Националној библиотеци у Паризу Писма госпође де Севиње госпођи Грињан, својој кћери удатој у провинцији.

Две године касније, односно 1930. године, Софија је боравила по трећи пут у Француској, и у Греноблу, у циљу усавршавања у струци, похађала летњи курс француског језика за странце и положила га са одличним успехом.

Суплентску службу у Четвртој мушкој гимназији, а тиме и наставничку уопште, Софија је прекинула 1931. године због премештаја у унутрашњост као и због породичних прилика, па је одлуком Министарства просвете премештена за приправника библиотекарa Народне библиотеке у Београду. Од тада па до завршетка своје каријере, односно до пензионисања 1953. године, Софија се посветила библиотекарској струци и цео свој радни век провела у две највеће библиотеке у Београду, у Народној и у Универзитетској.

Стручни библиотекарски испит положила је 1932. године и добила звање библиотекарa. За испит је обрадила стручну тезу под насловом: *Књижевност у крфским „Српским новинама” и њихову „Забавнику”*. Одломак из ове њене тезе, односно необјављене монографије изашао је као уводни чланак у Гласнику Народне библиотеке за 1940. годину.

Када јој је, на самом почетку другог светског рата, шестог априла 1941. године, у бомбардовању Београда изгорело целокупно породично покућанство са великом библиотеком у којој је, поред других књига и часописа, била заступљена цела српска књижевност са класицима француске књижевности, а у исти мах се непроцењиво благо Народне библиотеке претворило у прах и пепео, Софија је, као библиотекар и као члан

познате београдске породице интелектуалаца са којом је расла и живела, свесно потценила, па чак, донекле, и заборавила породичну штету пред значајем оног губитка који је задесио нашу културу уништењем Народне библиотеке у Београду, чији је она била дугогодишњи службеник.

После трагичног нестанка Народне библиотеке Софија Стојановић прелази октобра 1941. године у Универзитетску библиотеку где остаје до краја свога службовања. И док је она у Народној библиотеци радила на периодици руководећи Одсеком часописа, у Универзитетској библиотеци је са савесношћу радила на разним стручним пословима, претежно на инвентаризацији, а на крају и на обради, односно каталогизацији публикација штампаних, првенствено, на француском језику.

Колико је наша Софија била савестан и поуздан радник може се видети и по томе што је, приликом сређивања Централне библиотеке Српске академије наука и уметности, баш њу изабрала Смиља Мишић, управник те Библиотеке, да одреди норму за инвентаризацију, односно норму за обраду публикација у првом степену у току једнодневнoг радног времена. Одредивши да за то време она може да обради између тридесет и педесет публикација, тада је додала: „Ко више може, од тога се више и тражи”.

По природи скромна и озбиљна, пуна такта и доброте, она је предустретљиво излазила у сусрет како читаоцима и колегама, тако и свакоме ко јој се за услугу обратио. Тако се она, непосредно после овог рата, одазвала позиву млађих радника запослених у ондашњим рејонским библиотекама и упућивала их у обављању основних стручних послова.

Једном приликом, сећам се, испричала ми је овај аутентичан случај који, заиста, карактерише њену личност. Наиме, како је она Универзитетској библиотеци тада имала радно место до прозора, а поред колегинице Данице Јанковић, њој се једног дана обратила једна нова колегиница са захтевом да јој уступи то радно место. Софија је одмах, без речи, удовољила захтеву ове колегинице и уступила јој то своје радно место. Када се нова колегиница заситила и тим местом и прешла на неко треће, Софија је

остала чврста, па није хтела више да се враћа иако је то своје раније место, као и Даницу Јанковић, посебно волела.

Иако је по срцу и души била благородна, а по природи скромна, недаће проузроковане ратом и породични губици, као и озбиљност живота у ратном времену уопште, изоштрили су и уозбиљили нашу Софију, иако је остала достојанствена у свој тој својој озбиљности.

Софија Стојановић имала је једну ретку особину – да све једним погледом види. Сећам се, како је лепо излагала мисли, а осим тога познавала је, такорећи, цео Београд. Још и данас остали су многим од нас у живом сећању они разговори које је она водила о Београду са поч. Александром-Ацом Поповићем, познатим историчарем и тадашњим шефом Одељења Универзитетске библиотеке. – Изузетно је памтила физиономије, имена, догађаје, речи, бројеве, изразе, дела, људе. С право се може рећи да је била жива усмена хроника Београда.

Преосетљивост је била њена главна црта, иако је била вредна, ретко уредна и пендантна и примерно дисциплинована и тачна на дужности. Она је била по срцу фина, блага, тиха, благородна; по духовним особинама скромна и љубазна, али врло јака добротом и радом.

Приликом пензионисања, 31. августа 1953. године, Софија је била срдечно испраћена од целог колегијума Универзитетске библиотеке. Опроштајно вече било јој је приређено у локалу „Мадера” где ју је, уместо говора, песмом, коју је за њу тим поводом испевала, поздавила Босиљка Јанковић.

После пензионисања Софија је често долазила у Универзитетску библиотеку за књиге, јер је сада желела да књигу упозна, не само као библиотекар, споља, него садржајно бирајући тисце и дела са знањем и укусом. Часописе је, по старој навици, редовно и радо прегледала, а „Библиотекар” је читала са посебним интересовањем и на тај начин одржавала духовну везу са ауторима чланака, односно са својим колегама.

Проживевши пуних петнаест година у својству пензионера, наша драга госпођица Софија, како смо је сви из поштовања звали, преминула је 28. а сахрањена 29. августа

1968. године. Поводом њене смрти колегијум Универзитетске библиотеке одржао је комеморативну седницу, положио на њен одар лоров венац и бројно учествовао на сахрани, па јој је и тиме не само указао пажњу, него, донекле, и узвратио дуг којим је она задужила Народну и Универзитетску библиотеку својим дугогодишњим и оданим радом у њима.

Небојша Лазаревић